

Warszawa, 9 maja 2025 r.

Dr hab. Jakub Zajączkowski

Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych

Uniwersytet Warszawski

Recenzja pracy doktorskiej mgra Mikołaja Lisewskiego pod tytułem „Jak analizować potęgę mocarstw? Opracowanie i aplikacja nowego narzędzia pomiarowego na przykładzie analizy potęgometrycznej Stanów Zjednoczonych Ameryki i Chińskiej Republiki Ludowej w latach 2001- 2019”, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Romana Backera i dra hab. Bartłomieja Michalaka, prof. UMK, Toruń 2024, s. 430.

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgra Mikołaja Lisewskiego pod tytułem „Jak analizować potęgę mocarstw? Opracowanie i aplikacja nowego narzędzia pomiarowego na przykładzie analizy potęgometrycznej Stanów Zjednoczonych Ameryki i Chińskiej Republiki Ludowej w latach 2001- 2019” spełnia kryteria merytoryczne i formalne sformułowane w ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Dokonując pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej wziąłem pod uwagę następujące kryteria oceny: istotność tematu rozprawy; założenia badawcze; charakter rozprawy; sposób rozwiązania problemu badawczego; styl i język.

1. Kryterium istotności tematu rozprawy

Temat rozprawy doktorskiej i przedmiot badań Autor wskazał i uzasadnił m.in. już we *Wstępie*, zwłaszcza na stronach 8-10. oraz w *rozdziale I*, zwłaszcza w podrozdziałach 1.1. i 1.2. Autor podkreśla jednoznacznie na stronie 9., że przedmiotem badań jest przedstawienie nowej

„metody analizy potencjałów mocarstw” (s. 9.). Autor analizuje ją w kontekście zachodzących zmian układu sił, na co wskazuje m.in. we *Wstępie* na stronie 6. Autor, co należy wyróżnić, jednoznacznie uzasadnia znaczenie wyboru problemu badawczego zarówno przesłankami metodologicznymi, jak i praktycznymi. Podkreśla, że „opracowanie nowej metody jest potrzebne nie tylko ze względu na konieczność dalszego rozwijania metod i technik badawczych stosowanych w obrębie nauk internacjologicznych, lecz przede wszystkim wynika z potrzeb praktycznych” (s. 9.). Autor dodaje, że „analiza dotychczasowych modeli empirycznych, zarówno polskich, jak i zagranicznych, obrazuje albo nieprecyzyjność poszczególnych propozycji poznawczych, albo ich nieadekwatność względem obecnej rzeczywistości (wiele modeli ma swoje korzenie jeszcze w rozważaniach z przełomu lat 60. i 70. XX w.). (s. 9.). Uzasadnienie znaczenia wyboru problemu badawczego jest uzupełnione zidentyfikowaniem dotychczasowych słabości metodologicznych modeli, które badają potęgę mocarstw. Na fakt ten Autor wskazuje już we *Wstępie* (s. 9-10.) oraz przedstawia argumenty popierające tę tezę w sposób rzetelny i dobrze udokumentowany w rozdziale 1.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe narzędzia analizy potencjałów mocarstw Doktorant nie tylko przedstawia nowy model pomiaru potęgi mocarstw, ale odnosi te rozważenia w swojej pracy doktorskiej do studium przypadku, jak określa to na stronie 11., testu empirycznego. Dokonuje weryfikacji zastosowania swojego modelu do przeprowadzenia analizy tranzycji potęgi Stanów Zjednoczonych Ameryki i Chińskiej Republiki Ludowej w latach 2001-2019. Jednocześnie Autor na stronach 13.-16. Uzasadnia w sposób klarowny wybrane ramy czasowe. Określone są one nie tylko granicami czasowymi (2001-2019) i przedmiotowymi, ale również uwzględniają relacje między wzrostem/spadkiem potęgi jednego mocarstwa względem spadku/wzrostu drugiego mocarstwa. Na wyróżnienie zasługuje w tym kontekście autorski teoretyczny model transformacji rzeczywistej. Model ten składa się z czterech zidentyfikowanych przez Autora faz, etapów (s. 15.).

Wydaje się jednak, że Doktorant mógłby w większym stopniu zarówno we *Wstępie*, jak i potem w rozprawie ukazać relacje między skonstruowanym nowym narzędziem pomiaru potęgi (STI) a modelem transformacji rzeczywistej. Rozważania powinny jednoznacznie wskazywać na związek przyczynowo -skutkowy między konstruowaniem STI – co stanowi główny cel rozprawy – a teoretycznym modelem transformacji. Uwagi te nie pomniejszają jednak ogólnej pozytywnej oceny odnośnie tematu i uzasadnienia jego wyboru. Mamy do czynienia z przemyślaną strategią badawczą i rzetelnie przeprowadzonym badaniem. Autor nie tylko bowiem dokonuje konceptualizacji nowego narzędzia, ale także jego operacjonalizacji.

²


Pod względem zakresu przedmiotowego problematyka potęgi, badań nad potęgą są kluczowym problemem w nauce o polityce oraz w nauce o stosunkach międzynarodowych oraz nauce o bezpieczeństwie. Potęga mocarstw, tranzycja potęgi, zmiana układu sił między mocarstwami to klasyczne przykłady oddziaływań i procesów oraz zjawisk z zakresu stosunków międzynarodowych.

Na wyróżnienie zasługuje zwłaszcza fakt wyboru szerszego zagadnienia niż tylko problematyka nowego modelu badań nad potęgą mocarstw. Autor dokonuje holistycznego podejścia do zagadnienia. Najpierw dokonuje szczegółowej, krytycznej analizy dotychczasowych modeli badań nad potęgą mocarstw (rozdział 1.), potem mamy do czynienia z rekontekstualizacją teorii Jeffrey'a Harta, następnie zaś Autor w sposób bardzo rzetelny metodologicznie konstruuje swój indeks STI (rozdział 2.). Ostatnią fazą badań jest test empiryczny w rozdziale 3., gdzie dokonuje analizy potęgi USA i Chin. Należy podkreślić, że każdy z elementów składowych tego badania (od rozdziału 1. do rozdziału 3.) jest przedstawiony w sposób bardzo staranny, rzetelny, oparty jest o właściwe argumenty. Dzięki temu praca ma charakter wielowymiarowy, ukazujący nie tylko kwestię problematyki badań nad potęgą, ale także ukazujący Stany Zjednoczone i Chiny w procesie tranzycji potęg. Wartością dodaną rozprawy jest bowiem także próba zidentyfikowania implikacji, jakie są związane ze zmianą układu sił, rolą Chin i USA w okresie transformacji porządku międzynarodowego. Takie podejście umożliwia kompleksowe wyjaśnienie motywów oraz mechanizmu działań mocarstw we współczesnych stosunkach międzynarodowych w okresie zmian ładu światowego.

To wieloaspektowe ujęcie problematyki w kontekście przedmiotowym dotyczącym zarówno samego narzędzia pomiarowego potęgi mocarstw (indeks STI), jak i odniesienie jego do potęgi USA i Chin oraz tranzycji potęgi, decyduje o oryginalności tematu i jego znaczeniu poznawczym. Autor próbuje rozważyć zagadnienie badań nad potęgą poprzez rekonstrukcję głównych teorii, modeli potęgometrycznych, następnie zaś dokonuje skonstruowania autorskiego modelu indeksu STI. Zidentyfikowano w pracy doktorskiej - poprzez kompleksową analizę – trzy kluczowe elementy składowe tego indeksu, to jest: kontrola nad zasobami, kontrola nad aktorami i kontrola nad wydarzeniami (Wstęp – s. 18.-19; rozdział 2.). Na wyróżnienie zasługuje rzetelne i wyczerpujące wyjaśnienie sposobu konstrukcji indeksu we Wstępie (s. 18.) i jego konsekwentna aplikacja w kolejnych rozdziałach. To jednoznaczne strategia badawcza przy tworzeniu nowego modelu pomiaru potęgi mocarstw uwidacznia się w

12³

następnych rozdziałach, gdzie Autor szczegółowo omawia znaczenie poszczególnych etapów tworzenia indeksu STI. Na wyróżnienie zasługują tu zwłaszcza podrozdziały 2.3., 2.4. 2.5.

Klarowne sformułowania procesu badawczego związanego z tworzeniem indeksu STI oraz jego wielopłaszczyznowy charakter pozwala Autorowi na realizację przyjętych w tym kontekście założeń. Należy zaznaczyć, że praca dowodzi jednoznacznie rzetelności i transparentności badawczej. Trzeba jednak dodać, że ta wielowymiarowość oraz wielość składników tworzących indeks z jednej strony decydują o jego oryginalności, z drugiej – należałoby może rozważyć jego uproszczenie. Wydaje się, że uproszczenie indeksu miałoby wpływ na jego użyteczność i zastosowanie do innych studiów przypadku. W tym także kontekście należałoby również rozważyć, czy w ostatnim rozdziale Autor nie powinien także dokonać testu na innych przykładach zarówno współczesnych, jak i mających charakter historyczny. Sugerowane rozwiązania wzmocniłyby argumenty za rzetelnością i wiarygodnością, proponowanego przez Doktoranta modelu.

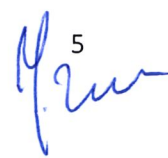
Trzeba jednak zaznaczyć, że uwagi te nie pomniejszają pozytywnej oceny przedstawionego przez Autora modelu i jego oryginalności. Dokładny sposób opracowania indeksu STI, jego konstrukcja, objaśnienie elementów pozwalają na głębsze poznanie charakteru procesów i zjawisk związanych z badaniem potęgi mocarstw w okresie tranzycji, na uwypuklenie złożoności i wielowymiarowości wybranej problematyki badawczej. Takie podejście do rozwiązania problemu badawczego przesądza o oryginalności pracy i o znaczącym wkładzie rozprawy doktorskiej w rozwój dyscypliny nauki i polityce i administracji, nie tylko w kontekście badań nad potęgą mocarstw, ale także analizy roli i pozycji USA i Chin w procesie tranzycji potęgi i transformacji porządku międzynarodowego.

Potwierdza to także fakt, że recenzowana praca doktorska wypełnia znacząco lukę w badaniach zarówno nad wyjaśnieniem problematyki potęgi mocarstw, jak i analizy potęgometrycznej USA i Chin. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na trzy kwestie. Po pierwsze, że wciąż mało jest, zwłaszcza w literaturze przedmiotu, opracowań, które w sposób całościowy, wyjaśniałyby i przedstawiali na podstawie analizy krytycznej autorskie narzędzia pomiaru potęgi. Autorzy zazwyczaj ograniczają się do omówienia, rekonstrukcji dotychczasowych modeli bądź do zaaplikowania istniejącego modelu do wyjaśnienia jednego studium przypadku. Po drugie, większość publikacji koncentruje się bądź na samej tematyce badań nad potęgą bądź na zagadnieniu potęgi USA i Chin. Brak jest publikacji, który w sposób zamierzony i przemyślany oraz tak spójny ukazują problematykę pomiaru potęgi mocarstw oraz studium przypadku USA i Chin. Po trzecie, dość znaczna część publikacji, trzeba dodać,

rozpatruje kwestie potęgi ChRL i USA w kontekście ogólnych aspiracji mocarstwowych. Brakuje więc pracy, która ukazuje potęgę USA i Chin w kontekście tranzycji potęgi w tak holistycznym ujęciu. Należy jednak przy tym zaznaczyć, że o ile Autor kilkakrotnie podkreśla, zwłaszcza we *Wstępie* i *Rozdziale I*, tak wielowymiarowe i holistyczne podejście, to brak jednak w we *Wstępie* jednoznacznie sformułowanej luki badawczej. Należałoby rozważyć czy nie należałoby jej uwypuklić w tej części rozprawy doktorskiej.

Dokonując oceny wyboru problematyki badawczej należy także wskazać na wymiar praktyczny przedstawionej rozprawy. Problematyka pomiaru potęgi mocarstw w kontekście transformacji współczesnego porządku międzynarodowego, analiza USA i Chin, uwzględniająca potęgę i zmiany układu sił oraz uwzględniająca modele pomiaru potęgi w tych badaniach są wciąż mało znane i zbadane, zwłaszcza w Europie Środkowej. Jest to jednak szerszy problem dotyczący wciąż istniejącego deficytu podejść o charakterze kompleksowym i holistycznym, uwzględniającym w analizie zmiany układu sił w stosunkach międzynarodowych także znaczenie uwarunkowań wewnętrznych, geostrategicznych i geoeconomicznych, czynników potęgi. Kwestie te są zaś ważne, gdyż mamy obecnie do czynienia z dynamiczną transformacją porządku międzynarodowego. Bez kompleksowego podejścia do wybranego problemu badawczego nie można w pełni zrozumieć nie tylko ich polityki zagranicznej USA i Chin, ale także przede wszystkim procesu tranzycji potęgi. Bez tej zaś wiedzy trudno będzie zdefiniować Polsce, państwom Europy Środkowej czy Unii Europejskiej właściwą strategię w zmieniającym się świecie.

Można zastanowić się, czy nie należałoby zmodyfikować tytuł rozprawy doktorskiej do następującego: *Opracowanie i aplikacja nowego narzędzie pomiarowego potęgi mocarstw: studium przypadku Stanów Zjednoczonych Ameryki i Chińskiej Republiki Ludowej w latach 2001-2019*. Tak sformułowany tytuł uwypuklałby bardziej główny problem badawczy, czy kwestię modelu pomiaru potęgi mocarstw. Kluczowym elementem pracy jest bowiem zidentyfikowanie składników nowego modelu pomiaru, jego konceptualizacja, konstrukcja i aplikacja. Jest to więc argument przemawiający za odzwierciedleniem tego w tytule rozprawy. Wydaje się też, że nie należałoby stawiać pytania w tytule rozprawy. Pewne zastrzeżenie braku rozważań, choćby wskazania w przypisie literatury, najważniejszych pozycji, na temat definicji pojęcia mocarstwa. Brak jest także ukazania w większym stopniu dyskursu akademickiego (choćaby zasygnalizowania w przypisach) na ten temat. Uwagi te nie pomniejszają jednak pozytywnej oceny istotności wyboru problemu badawczego oraz uzasadnienie jego znaczenia poznawczego.

5


2. Założenia badawcze

Należy wskazać na początku, że przedmiot badań i uzasadnienie jego wyboru oraz cel rozprawy zostały poprawnie określone i zdefiniowane (s. 7.-9. oraz s. 11.). Doktorant przyjął już we *Wstępie*, że najważniejszym celem pracy jest stworzenie pomiarowego narzędzia badawczego, które umożliwi analizowanie potencjału (potęgi). Wskazał przy tym na stronie 11., że praca składa się z dwóch badań:

- a) właściwe badanie nadrzędne – celem badania jest stworzenie nowego narzędzia badawczego do pomiaru potęgi państw, które będzie stanowiło bardziej rzetelną badawczo alternatywę względem głównych opracowanych dotąd narzędzi potęgometrycznych. Propozycja nazwy nowego narzędzia to *Superpower Transition Index* (indeks STI) (s. 11.);
- b) test empiryczny – „badanie wewnątrz badania”, polegające na weryfikacji zastosowania, sposobu działania, skuteczności nowego narzędzia badawczego poprzez jego wykorzystanie do przeprowadzenia tranzycji potęgi Stanów Zjednoczonych amerykańki

Jest to kluczowe założenie, z którym w pełni korespondują zarówno struktura pracy, jak następnie główne założenia pracy. Jednocześnie - co także należy pozytywnie ocenić - Doktorant w swojej pracy próbuje zidentyfikować i ukazać relacje przyczynowo- skutkowe między potencjałem mocarstw w okresie tranzycji potęg. Koresponduje to zaś z celami i tezami rozprawy. Mamy więc do czynienia ze spójnością założeń metodologicznych, przedstawionych we *Wstępie* i *Rozdziale I* oraz strukturą pracy oraz sposobem rozwiązywania problemu badawczego.

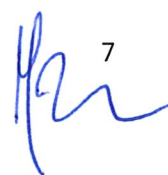
Pewne uwagi dotyczą sformułowania celu pracy. Autor na stronie 11. pisze, „że celem pracy jest”, następnie na stronie 13. wskazuje, że „głównym celem badawczym badania testowego....”. Wydaje się, że takie sformułowania wprowadzają pewien chaos. Ponadto brak jest jednoznacznie sformułowanego problemu badawczego (Autor pisze, że „niniejsza praca ma stanowić wkład do dziedziny potęgometrii poprzez zaproponowanie nowej metody analizy potencjałów mocarstw” – s. 9.). Uwagi dotyczą także braku sformułowania we *Wstępie* czy też *Rozdziale I* w sposób jednoznaczny jednego czy dwóch, trzech głównych pytań badawczych. Wydaje się, że należałoby w rozprawie już we *Wstępie* sformułować pytanie, które bezpośrednio dotyczy wybranego problemu badawczego. Przedstawione na stronie 17. pytania badawcze odnoszą się do testu empirycznego. W tym kontekście Autor nie powinien używać

terminu pytania badawcze. W tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę na szerszy problem. Precyzję terminologiczną. Autor zamiennie stosuje terminów potencjał, mocarstwo, potęgą. Nie ma jednoznacznego wskazania czy bada potencjał, czy analizuje mocarstwowość, potęgę. W tym zakresie Doktorant powinien zachować większą staranność i precyzję. Dotyczy także dla przykładu zastosowania takich terminów jak: nauki internacjologiczne (s. 9.) czy mocarstwa międzynarodowe (s. 9.). Terminy te nie są zastosowane w sposób właściwy.

Ponadto w przekonaniu recenzenta należałoby także dokonać modyfikacji w kontekście kolejności formułowania programu badawczego. Doktorant powinien najpierw przedstawić we Wstępie problem badawczy, cel, stan badań (nawet ogólny zakres, gdyż dokładniej omawia go w rozdziale 1.), zidentyfikować lukę badawczą, następnie sformułować pytania badawcze, potem przedstawić hipotezę.

Należy jednak dodać, że zastrzeżenia dotyczą głównie konstrukcji programu badawczego, zwłaszcza kolejności poszczególnych elementów oraz konstrukcji. Pod względem merytorycznym przedstawione założenia pracy (poza już wspomnianymi zastrzeżeniami) nie budzą wątpliwości. Założenia badawcze świadczą, że Autor wie co i jak chce badać. Mamy więc do czynienia z określonym celem i problemem badawczym rozprawy oraz, co kluczowe, ich spójnością. Trzeba podkreślić, że zadaniom tym podporządkowano strukturę pracy. Dzięki temu mamy do czynienia z klarownym i logicznym wywodem w całej pracy.

Na wyróżnienie zasługuje wskazanie przez Doktoranta metod badawczych, które w pełni korespondują z celem pracy (s. 18.). Z opisanych metod (s. 20.) wynika, że zastosował przede metody jakościowe oraz w mniejszym stopniu ilościowe. Należy podkreślić, że świadoma strategia badawcza, uwidoczniła się zwłaszcza w kontekście sformułowanego uzasadnienia przez Doktoranta wybranych metod w kontekście projektowanego indeksu STI (s. 18.) oraz ich konsekwentne zaaplikowanie w rozprawie. Pewien niedosyt związany jest jednak ze zbyt skromnym uzasadnieniem wyboru poszczególnych metod, ich zidentyfikowania, określenia, omówienia we Wstępie oraz zbyt skromnym odniesieniem się w pracy doktorskiej do źródeł pierwotnych, dokumentów przyjmowanych przez Chiny, USA czy inne analizowane podmioty w rozprawie. Ponadto Doktorant nie zaznaczył także czy przyjmuje metodę dedukcyjną czy indukcyjną. Nie pomniejsza to jednak pozytywnej oceny w kontekście wybranych metod. Przedstawione we *Wstępie* założenia dotyczące metodologii nie mają jedynie charakteru deklaratywnego. Krytyczna analiza źródeł analiza źródeł jest zastosowana w całej pracy w sposób rzetelny i poprawny.



7

Pewien niedosyt związany jest jednak z brakiem wystarczającego uzasadnienia ram teoretycznych, służących do objaśnianiu badań nad potęgą w okresie tranzytji. Mimo to należy pozytywnie ocenić jednoznaczne stwierdzenie Autora we Wstępie (s. 11.), że „meta założeniem niniejszej pracy nie jest przestrzeganie jednego utrwalonego paradygmatu”. Wydaje się, że warto byłoby to założenie rozwinąć we Wstępie oraz także odnieść się do niej na przykład przy przedstawianiu wyników badań w ostatnim rozdziale (3.) czy *Podsumowaniu*.

Mimo tych zastrzeżeń trzeba zaznaczyć, że już w treści poszczególnych rozdziałów Autorowi udało się zidentyfikować i odnosić do kwestii teoretyczno-metodologicznych, zwłaszcza w podsumowaniach rozdziałów. Dowodzi to nie tylko znajomości problematyki badawczej, specyfiki wybranego problemu badawczego, ale także umiejętności badawczych Doktoranta, przede wszystkim przemyślanej strategii badawczej. Autor w rozdziałach tych zidentyfikował, zrekonstruował i zoperacjonalizował główne składowe indeksu STI i dokonał ich syntezy, odnosząc się do zdefiniowanej we *Wstępie* ram metodologiczno-teoretycznych

Dzięki temu mamy do czynienia ze spójnością struktury pracy z przyjętymi założeniami metodologicznymi oraz przedstawionymi we *Wstępie* ramami metodologicznymi. Można rozważyć, czy nie należałoby poświęcić jednego z podrozdziałów w rozdziale 1. Kwestiom użyteczności teorii stosunków międzynarodowych w badaniu potęgi (w ujęciu syntetycznym)..

Mimo tych zastrzeżeń dotyczących założeń metodologicznych, w opinii recenzenta, Doktorant w sposób rzetelny i właściwy dokonał potwierdzenia przyjętych założeń, czego potwierdzenie w ujęciu syntetycznym znajdujemy przede wszystkim w *Zakończeniu* oraz *Podsumowaniu*. Wnioski, które znajdujemy zwłaszcza w *Zakończeniu*, dowodzą umiejętności badawczych Doktoranta, przede wszystkim umiejętności syntezy i formułowania klarownych ocen, tez, opartych na faktach i logicznym wywodzie. Dowodzi tego między innymi treść zakończenia rozprawy, zwłaszcza w którym Doktorant potwierdza przyjęte we *Wstępie* założenia i przedstawia oryginalne wnioski. Ta część *Zakończenia* jest dowodem umiejętności analitycznych Doktoranta. Pozytywnie należy także ocenić fakt poddania założeń ze *Wstępu* analizie empirycznej w rozdziałach 2. i 3. Pewne uwagi dotyczą zbyt skromnego *Zakończenia* (jedynie 7 stron). Uwagi te nie pomniejszają jednak bardzo dobrej oceny pracy doktorskiej w kontekście kryterium założeń badawczych. Praca dowodzi umiejętności Doktoranta do realizacji samodzielnych badań. Przyjęte założenia badawcze oraz ich konsekwencja w realizacji potwierdzają dojrzałość badawczą Doktoranta.

3. Charakter rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska kwalifikuje się jako deskryptywno-analityczna. Doktorant, co zasługuje na pozytywną ocenę, we *Wstępie* oraz następnie w pracy, ukazał w sposób całościowy, wielowymiarowy problematykę badań nad potęgą mocarstw. Na wyróżnienie zasługują zwłaszcza rozdziały i podrozdziały dotyczące bezpośrednio konstruowania nowego indeksu STI oraz jego operacjonalizacja, czyli 2. i 3., zwłaszcza 2.3.-2.5. oraz 3.1.-3.3. Bardzo istotny ze względów poznawczych jest także *Zakończenie*. Wydaje się, że będąc kluczowe ze względu na wybrany problem badawczy, powinno być jeszcze bardziej rozbudowane. Kwestią zasadniczą jest jednak rozważenie czy Autor nie powinien jednak dodać rozdziału 4., w którym dokonałby testu na innych studiach przypadku (historycznych). Ponadto pewna konfuzja związana jest z wyodrębnieniem przez Doktoranta zarówno *Zakończenia* (277-283), jak i *Podsumowania* (284-287). Należałoby te dwie części połączyć. Wydaje się także, że w przypadku rozdziału 3. w większym stopniu, zwłaszcza w *Podsumowaniu* rozdziału 3. (s. 274-277) Doktorant powinien odnieść badania do kontekstu rywalizacji USA – Chiny, w przypadku badań stosunków międzynarodowych kontekstualizacja jest kluczowym elementem.

Uwagi te nie pomniejszają jednak pozytywnej oceny tych rozdziałów. Dowodzą one dużej wiedzy na wybrany problem badawczy (rozdziały 1. i 2.) i studium przypadku (rozdział 3.) oraz umiejętności syntezy, rozpatrywania kwestii badań nad potęgą w kontekście transformacji porządku międzynarodowego i rywalizacji USA-Chiny (rozdział 3.). Autor potrafił oddać w sposób syntetyczny, uporządkowany istotę i specyfikę nowego narzędzia badań potęgi, czyli indeksu STI..

Trzeba dodać, że przyjęta struktura pracy jest logiczną konsekwencją i funkcją przyjętych wcześniej założeń badawczych. Biorąc pod uwagę założenia przedstawione przez Doktoranta oraz chęć ukazania w sposób kompleksowy konstrukcji i operacjonalizacji indeksu STI tak skonstruowana analiza przeprowadzona w rozdziałach od 1. do 3. jest w pełni uzasadniona i należy ją ocenić pozytywnie. Trzeba podkreślić, iż mimo wskazanych zastrzeżeń, Doktorant konsekwentnie realizuje przyjęte założenia i omawia w sposób rzetelny wybrany problem badawczy.

4. Sposób rozwiązania postawionego problemu badawczego

W warstwie realizacyjnej rozprawę doktorską należy ocenić pozytywnie. Wydaje się, że uzyskujemy wszechstronną, kompleksową analizę wybranego problemu badawczego.

O bardzo dużej wiedzy Doktoranta na temat specyfiki badań nad potęgą świadczą rozdziały 1.-2. Decydują także one o oryginalności sposobu rozwiązania problemu badawczego. Doktorant w sposób logiczny i klarowny dokonał w nich omówienia w ujęciu syntetycznym przesłanek i uwarunkowań teoretycznych podstaw potęgometrii, a następnie skonstruował swój autorski indeks i omówił jego elementy składowe. Rozdziały te oparte są o rzetelną analizę, odnoszącą się do literatury przedmiotu. Autor dokonuje w nich identyfikacji i omówienia głównych cech wyróżniających elementy składowe nowego indeksu.

Pozytywnie należy ocenić także rozdział 3., w którym Autor testuje swój autorski indeks. Szczególnie trzeba wyróżnić w tym kontekście podrozdział 3.2. O jego wartości decyduje także fakt, że Doktorant ukazuje w sposób syntetyczny potęgę USA i Chin w okresie tranzytu potęgi. Wydaje się, że podrozdział ten, będący kluczowy w operacjonalizacji nowego indeksu, powinien być rozbudowany. Ponadto pewne uwagi mogą dotyczyć braku periodyzacji w poszczególnych rozdziałach. Nie zmienia to jednak pozytywnej oceny merytorycznej o powyższych rozdziałach, zastrzeżenie te mają raczej charakter porządkujący.

Uwagi dotyczą także zawartości rozdziału 1. Wydaje się, że w większym stopniu Autor powinien odnieść się do pojęcia mocarstwa. Ponadto w większym stopniu, na przykład w jednym z podrozdziałów, uwzględnić kwestia badania potęgi w teorii stosunków międzynarodowych, ukazać i zidentyfikować podobieństwa i różnice w tym zakresie,

Wartością dodaną pracy są wnioski przedstawione w *Zakończeniu* pracy. Autor w sposób logiczny, klarowny i jednoznaczny dokonuje prezentacji wyników badań. Dowodzą one umiejętności badawczych Doktoranta, zwłaszcza próby uogólnienia i generalizacji. Przedstawione w tej części rozprawy, na podstawie badań empirycznych, wyniki i tezy logicznie nawiązują do przyjętych założeń badawczych. Wnioski zawarte w *Zakończeniu* zostały ujęte w sposób klarowny. Należałoby się jedynie zastanowić czy dla pełnej operacjonalizacji indeksu STI dokonać analizy kilku innych studiów przypadku w dodanym rozdziale 4.

Mimo tych uwag trzeba jednoznacznie stwierdzić, że pracę pod względem kryterium dotyczącego sposobu rozwiązania problemu badawczego, należy ocenić pozytywnie. Na szczególne wyróżnienie - które decyduje o unikatowości tej pracy i jest wkładem w rozwój dyscypliny - zasługuje kompleksowe i rzetelne skonstruowanie indeksu STI i jego operacjonalizacja.

5. Styl i język rozprawy

Recenzowana praca została napisana w sposób komunikatywny i poprawny pod względem językowym. Pewne zastrzeżenia związane są jednak z występującymi w niektórych miejscach w pracy sformułowaniami, mającymi charakter publicystyczny. Ponadto występują literówki. Niedosyt recenzenta budzi także zbyt skromne wykorzystanie źródeł pierwotnych. Ponadto wydaje się, że Autor mógł w większym zakresie odnieść się do najnowszej literatury przedmiotu (z lata 2020-2023). Warto także rozważyć podział Bibliografii na: źródła pierwotne; monografie i rozdziały; artykuły naukowe; opinie/komentarze. Podział ten wpłynąłby na klarowność przedstawionej bibliografii. Uwagi te nie pomniejszają pozytywnej oceny. Autor odniósł się do licznej literatury przedmiotu. Ponadto na wyróżnienie zasługuje aneks – dane badawcze.

6. Najważniejsze uwagi i pytania:

- a) wydaje się, że należałoby jednoznacznie określić we *Wstępie* dwa-trzy pytania badawcze (główne); prośba do Doktoranta o wskazanie tych pytań badawczych;
- b) wydaje się, że należałoby w większym stopniu odnieść się w swoich badaniach do teorii stosunków międzynarodowych; prośba do Doktoranta o wskazanie i wyjaśnienie, która z teorii stosunków międzynarodowych w największym stopniu jest użyteczna w kontekście badania tranzycji potęgi;
- c) należałoby rozważyć modyfikację tytułu rozprawy;
- d) należałoby także rozważyć modyfikację struktury pracy, przede wszystkim dodanie rozdziału 4.;
- e) wydaje się, że w pracy w większym stopniu należałoby rozbudować *Zakończenie*.

Uwagi, które zgłosiłem, nie podważają jednak mojej pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy. Jest to solidne, rzetelne i całościowe omówienie kwestii problematyki badania potęgi i i skonstruowanie nowego indeksu w tym zakresie. Rozprawa oddaje w pełni specyfikę i złożoność tej problematyki.

Konkluzje

Rozprawa doktorska mgra Mikołaja Lisewskiego zasługuje na pozytywną ocenę. Spełnia ona kryteria metodologiczne, merytoryczne i formalne. Doktorant opanował wiedzę o przedmiocie badania oraz wykazał się umiejętnościami badawczymi, w tym potrafi zidentyfikować problem badawczy, a następnie kreatywnie go rozwiązać. Rozprawa

potwierdza kompetencje analityczne Doktoranta. Należy także wskazać, że rozprawa służy na pewno lepszemu poznaniu omawianej problematyki. Tematyka pracy jest wartościowa i innowacyjna. Tym samym należy podkreślić, że recenzowana praca doktorska spełnia ustawowe wymagania pracy doktorskiej. Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów w procedurze doktorskiej.

Jołub Zogzłolui